

af det daglige Bederlag, der skal gives dem for deres Ophold, som jo kan trække ud over et Tidrum af ikke ganske faa Dage, og til lige som Rejseomkostninger. At dette fordyrer Sagen, turde forstaa sig af sig selv. Men ikke nok dermed. Jeg nævnte før, at Sagen kunde komme fra Landsretten, for hvilken Normalproceduren føres, til Højesteret, og saa tilbage igen til Landsretten, fra denne atter til Højesteret, og saaledes komme til at vandre mellem disse to Retter ikke faa Gange, og det forudsætter dog, at hver Gang Højesteret giver Befværing eller Klager over den foregaaende Behandling Medhold, maa man atter paa ny holde en saakaldet Hovedforhandling ved den underordnede Ret, Landretten, atter have Vidnerne frem, for saa vidt deres Udsagn endnu maatte være irrelevant, saaledes at man altsaa kan være udsat for at komme til at føre de samme Vidner ikke en, men 2, 3, 4, ja, flere Gange, og hver Gang komme til at betale for, at de komme til Stede, deres Rejseudgifter og de Omkostninger, der ere forbundne med deres Ophold der, hvor Retten holdes. Det bliver, det kan der ikke tvivles om, ikke lidet kostbart. Man er gaaet endnu videre i disse Forslag. Man har, for at saa dette Umiddelbarhedsprincip frem, betaget Parterne i ikke ringe Grad den fri Raadighed, som de hidtil hos os have haft til at oplyse deres Sag, saaledes som de bedst vidste og kunde. Man har indskrænket Parternes Ret betydelig i saa Henseende ved Afgivelse af en Beviskendelse, om hvilken man vistnok har forsøgt, at den ikke skulde binde Retten, men for hvilken man dog ikke har kunnet finde andre Former, end at man har maattet indrømme i Processkommissionens Betænkning, at en saadan Beviskendelse kan under Omstændigheder, hvor et Vidnebevis er mislykket for en Part eller man ser det komme an paa andre Omstændigheder end i Beviskendelsen forudsat, komme til at tvinge Retten til at affige en Dom, hvis Uretfærdighed er Retten selv indlysende. Dette maa dog siges at være en stor Mangel. Det første, enhver Ordning bør gaa ud paa, maa dog være dette at sætte Retten i Stand til at affige en retfærdig Dom. Man har saa villet hjælpe herpaa ved en ny Foretagelse af Sagen, som jeg tror, man i Lovforslaget med et kort Ord har kaldt „Forristning“, saaledes at man faar Lov til, Ret til, at procedere hele Sagen om igen; men under alle Omstændigheder vil det være klart, at for at saa dette Umiddelbarhedsprincip gennemført, har man hidtil sig i en stærk Formalisme paa en Maade, som det vistnok ikke kan billiges, i en stærk Formalisme,

som ligesom hindrer Retten i at affige en retfærdig Dom, som tvinger Dommerne til, skønt det er dem klart, at affige en Dom, som er uretfærdig. Jeg skal ikke fortsætte videre med at forsøge at optælle de Ofre, man har troet at maatte bringe for dette Umiddelbarhedsprincip; men jeg skal tillade mig at sige et Par Ord om dette Princip selv, og do navnlig om, hvorvidt det i Virkeligheden kan anses for at være saa fortræffeligt, som man synes at have antaget, saa fortræffeligt, at det fortjener, at man bringer det saadanne meget store Ofre ogsaa paa andre Omraader. Umiddelbarhedsprincippet gaar som sagt ud fra, at man faar den allerbedste Oplysning om Sandheden, saa snart Vidnerne møde personlig, selv for Retten, og der bleve afhørte og krysskaminerede af Sagførerne, og tillige om fornødent tilspurgte af Dommeren. Man er gaaet ud fra, at det, man paa den Maade fik frem, det var, om jeg turde sige, næsten en fotografisk Genivelse af det, der er passeret i faktisk Henseende, som der nu er Spørgsmaal om, at Sagen kan komme til at afhænge af. Jeg tror, at denne Betragtning i mange Punkter ikke er rigtig, jeg tror ikke, den er af en saadan Bestaafenhed, at den fuldt ud, end ikke nær ud, kan staa sin Prøve. Man kan straks indrømme — og det skal jeg gøre — at hvor et Vidne holder tilbage med sin Forklaring, søger at belægge sine Ord paa en tvetydig Maade, saa de kunne tages baade for det ene og det andet, og han ikke vil rykke ud med, hvad han egentlig ved, men søger at skjule sin Viden under den Maade, hvorpaa han former sin Forklaring — at under saadanne Omstændigheder kan det sikkert være hensigtsmæssigt og gavnligt at saa det Vidne frem og krysskaminere det rigtigt. Men naar jeg indrømmer dette, tror jeg ogsaa paa den anden Side, at det maa indrømmes, at man kan fordre den Indrømmelse, at det langt fra altid er Tilfældet, at den, som har set eller oplevet noget, og som forhøres som Vidne i den Retning, er i Stand til at give et objektivt rigtigt Billede af det, han har set og erfaret. Det viser sig ofte, at for at give en objektiv rigtig Fremstilling af det, man har set og erfaret, saa hører dertil en Opfattelseevne, en Evne til at opfatte og fortolke, hvad man har set, rigtigt, og at denne Opfattelseevne mange Gange svigter den paagældende. Dersom man hører 2, 3, 4 Personer give en Beretning om den samme Begivenhed, den samme Ting, de have set, naar den i øvrigt dog er noget kompliceret og ikke drejer sig saadan om et ganske enkelt Faktum, jeg siger, naar man hører 2, 3, 4 Personer give en Fortælling